

ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK. 204-ME - VI/194

MILINOVIĆ MIKAN

" SJEĆANJE NA USTANIČKE DANE POTKOZARJA "

L E G E N D A

- 6 stranica kucanog teksta dobivenog iz Muzeja "Kozara" u Prijedoru 11. 6, 1976. godine.
- SADRŽAJ SJEĆANJA: Omladinski kurs u Mrazevcima 1941. godine; Rad organizacije SKOJ-a do ofanzive na Kozari i odlazak autora u partizane na Kozari.
- PERIOD: 1941-1942.godina
- Original u Muzeju "Kozara u Prijedoru a kopija u Arhivu Bosanske krajine Banja Luka.

Mikan MILINOVIĆ:

OMLADINSKI KURS U MRAZOVCI

Koncem novembra ili početkom decembra 1941. osnovan je Omladinski vojno-politički kurs u selu Mrazovcina. Prije toga na nekoliko dana održan je sastanak u našoj kući, kojim je rukovodio Nikola Luketić, učitelj iz Mrazovaca, inače, već tada partizan i jedan od organizatora ustanka u ovom kraju. Sa njime su bili Dušan I. Arsenić i Ostoja Vignjević. Na ovom sastanku između ostaloga rešavano je i pitanje osnivanja vojno-političkog kursa. Traženi su omladinci koji bi se dobrovoljno javljali na kurs. Iz sela Johove javili su se omladinci: Stojan Bundalo, Dragutin Arsenić, Vaso Ručnov, Ljuban Bundalo, Lušan Balaban i ja. Međutim, mene su odbili, govoreći da mi je jedan brat poginuo, dok su se druga dvojica nalazila u partizanima.

Pošto sam bio čvrsto rešen da idem na kurs, to sam nakon nekoliko dana otišao u Komandu Pounjske opštine i zatražio od tadašnjeg sekretara opštine Dušana I. Arsenića uputnicu na kurs. Dušan me je i ovoga puta odvrćao od pomenutog kursa, navodeći pomenute razloge, ali ja sam ostao uporan u svojim zahtjevima i na koncu sam dobio uputnicu, otišao u selo Mrazovce i prijavio se komandiru kursa Mirku Arseniću i političkom komesaru Teji Dragičeviću.

Učesnici ovoga kursa bili su smešteni u osnovu školu i spavali su na podu po kojem je prostrta slama, prekrivena platomama. Čebad za pokrivanje omladinci su odnijeli od svojih kuća. Hrana koja je prikupljana preko odbornika, kuvana je u kazanu

Arhiv Doc. krajinu B. Luka

ABK-209-NG-11/197

a zatim dijeljena kursistima. Radi zamjene rublja, svakih sedam dana puštan je po jedan omladinac u selo koji je donosio rublje i za ostale iz dotičnog sela.

Kurs je radio po vojnom principu, s desetinama i vodovima. Na čelu desetine stajao je desetar, a na čelu voda vodnik. Za desetare i vodnike određivani su otresitiji omladinci, dok su na čelu kursa bili komandir i komesar, koji su se starali za rad, red, disciplinu. Nastava je izvodjena svakodnevno od jutra do mraka, a više puta i noću. Komandir je izvodio sa nama vojničku nastavu od koje je najviše bile: opis i rukovanje oružjem. Od oružja smo imali nekoliko karabina i ručnih bombi. Iz taktičke obuke najviše smo obučavali napad noću, podilaženje neprijateljskom položaju, juriš, uskakanje u rovove, borba prsa u prsa, savladjivanje prepreka, zauzimanje objekata, izbor mjesta i način postavljanja zasade, izvlačenje iz borbe, iznošenje ranjenika i ukazivanje prve pomoći. Učili smo kako se prenose pismena i usmena naredjenja, održavanje veze noću, u koloni, između jedinica i komandi, o raznim signalima i ugovorenim znacima. Pored ovoga, bilo je mnogo maršovanja i noćnih vježbi, kopanja rovova i pravljenja prepreka.

Komesar kursa izvodio je sa nama političku nastavu: pričao nam je o okupatoru, fašizmu i njegovim slugama, o borbi koju svaki pošten građanin treba da vodi protiv neprijatelja. On nam je pričao o omladini i SKOJ-u i ako tada nismo bili skojevci, o njihovom zadatku na frontu i pozadini. Pričao nam je o Crvenoj armiji i Sovjetskom Savezu, kao i o drugim saveznicima u ovome ratu. Pored komesara kursa ponekada su dolazili i držali predavanja drugovi: Nikola Luketić, Milan Rajčević i drugi, koji su nam pričali o našoj borbi, o njenim ciljevima, o ulozi

Arhiv Doc. krajevo B. Luka

ABK

KPJ-e i radničke klase, o izdajstvu buržoazije i njenih partija itd.

Sa učesnicima kursa izvedena je i manja akcija: u februaru 1942. smo izvršili napad na poljoprivrednu školu, koja se nalazi u neposrednoj blizini Bosanske Dübice, skinuli prozore i vrata i oneli ih u Kozaru gde su stavljeni na partizanske barake. U ovoj akciji upotrebljavali smo bijele mantile da bi se bolje maskirali, pošto je zemlja bila pokrivena snijegom.

Bilo je slučajeva kada smo nastavu izvodili neprekidno po čitav dan i noć a da za to vreme nismo dobivali hranu, koje je tada bilo u dovoljnim količinama. Mnogi od nas je tada teško shvatao ovakve vežbe ali tek kasnije saznali smo da su i ove vežbe bile od koristi i potrebne, jer u svakom, a posebno u partizanskom ratu ima teških i napornih dana bez hrane i vode i drugog, pa se i na to trebalo privikavati.

Na ovom kursu učestvovalo je 76 omladinaca iz sela: Suvaje, Komlenca, Johove, Mrazovaca, Jasenja, Luključana, Brekinje, Novoselaca i Pobrđjana. U februaru 1942. usled neprijateljske ofanzive od Dübice prema Prijedoru, omladinci su prebačeni u selo Vranovac gde su produžili sa nastavom, a po prolasku ofanzive opet su vraćeni u Mrazovce, gde su i završili kurs koji je trajao oko tri mjeseca.

Od 76 omladinaca koji su pohađjali ovaj kurs svega nas je dvanaest preživjelo rat. Treba napomenuti da je samo jedan od omladinaca zarobljen za vrijeme kozarske ofanzive, što govori o njihovoj političkoj svjesti i borbenosti.

Po završetku kursa, od ovih omladinaca stvorena je omladinska četa, koja je pod komandom Mirka Arsenića krenula u

sastav Udarnog protivčetničkog bataljona, na Manjači. Na svom putu četa je naišla na vrlo jak otpor neprijatelja i nije uspjela da se spoji sa bataljonom.

Manji broj omladinaca po završenom kursu upućen je u svoja sela sa zadatkom da radi sa omladinom. Po dolasku u selo Johovu uključio sam se u omladinski rad gde sam radio sve do kozarske ofanzive kada sam zajedno sa narodom otišao u Kozaru.

Navešću imena drugova sa ovoga kursa, koji su preživjeli rat a to su: Momčo Bižić, pukovnik JNA, Vlado Vreba, Gojko Burazor, Milan Bjelić, Luka Vujić, Vaso Ručnov, Dušan Balaban i Ljuban Bundalo. Ovi drugovi, izuzev trojice, nosioci su "Partizanske spomenice" 1941", ostali su poginuli kao borci i rukovođioci partizanskih jedinica.

RAD OMLADINSKE ORGANIZACIJE DO KOZARSKE OFANZIVE

U selu Johovi na organizovanju Skojevske organizacije koncem 1941. i početkom 1942. radili su Milan Rajčević iz sela Krazovci i Mara Strika iz sela Komlenac. Na okupljanju omladine u ovome selu tada se najviše radilo kroz čitalačke grupe, pjevačke horove na kojima su uvježbavane partizanske pjesme, pripremane priredbe i uvježbavani skečevi. Najviše je sa omladinom radila Marica Vuković. Zatim se sakupljala hrana za partizane, učestvovalo u prekopavanju puteva, rušenju mostova i telefonskih stubova, spremanju zimske odjeće i obuće, prikupljanju čarapa, rublja i drugog za partizane.

Pored prikupljanja pomoći za partizane omladinci su imali i zadatak da sedmično po jedan dan odlaze na vojnu vježbu, gdje su se obučavali u rukovanju oružje.

Tako radeći, omladina Johove dočekala je veliku nep-

rijateljsku ofanzivu na Kozaru, kada je došlo naredjenje da poneseo što mozemo i podjemo u planinu Kozaru.

"GRABLJE"

Sa grupom boraca uspio sam izaći iz Kozare i probiti se iz obruča i jednog dana, nas trideset, našlo se u šumama sela Johove. Spomenuću imena kojih se sjećam: Dragutin Arsenić, Nikola Ručnov, Jovan Ručnov, Vaso Ručnov, Jovan Bundalo i njegov sin Stojan, Miloš Arsenić, Nikola Bundalo, Djoko Kasabašić, Djuran Arsenić, Dragoja Tomas, Nikola Krnjaić, Stojan Krnjaić, Stanko Stanić i njegov sin, Djuro Vuković i njegov sin Mihailo, svi iz Johove. Iz sela Suvaje: Momčo Bižići Nikola Relić, iz sela Krazovaca: Milan Rajčević sa jednim omladincem i iz zaseoka Ševarlije: Marko J. Miljstović i Stojan Krnjaić.

Kak što smo našli malo hrane i organizovali stražu i patrole, 17. jula 1942. opet je naišao neprijatelj u streljačkom stroju, koji je sada išao od Kozare prema Bosenskom Novom i Kostajnici, pretresajući područje između Une i Sane. Toga dana bio sam sa Nikolom Reljićom na straži, u šumi Palčak, koja se nalazi kod kuće Vaze Kasabašića. Osmatrali smo prema selu Suvaji i preko reke Une i oko podne ugledali neprijateljski stroj koji se kretao preko Risovca. Požurili smo da o tome obavjestimo naše drugove koji su se nalazili u šumi Budim, kod groblja, i kada smo izašli na proplanak, neprijatelj nas je opazio i iz mitraljeza otvorio na nas vatru. Kroz šumarke došli smo do drugova i obavjestili ih o neprijatelju. Odlučeno je da se podjelimo na grupe i u toku noći pronadjemo sklonište i na taj način izbjegnemo uništenje.

U grupi Jovana Bundala bio je njegov sin Stojan, Vaso Ručnov i ja. U prvi sumrak krenuli smo i još u toku noći stigli u Levarlije, gdje smo u šumi pronašli pogodno sklonište i sakrili se. U neposrednoj blizini bili su: Djuran Arsenić, Dragutin Arsenić i Momčo Bižić. Kada je svanulo vidjeli smo neprijatelja koji se kretao, a kada je bio u neposrednoj blizini, čuli smo njegovu galemu i poznat glas koji nas je pozivao na predaju. Zvali su nas poimenično: "Djurane, Jovane, Guto, predajte se, neće vam ništa biti". Tada smo vidjeli da su neki od naših drugova već zarobljeni i da ih neprijatelj koristi u dozivanju ostalih. Neprijatelj je išao u streljačkom stroju, vojnik od vojnika pet do šest metara i kada je bio na nekoliko metara od nas jednovremeno smo skočili i kroz gusto šiblje jurnuli kroz neprijateljski stroj i našli se pozadi neprijatelja. Neprijateljski vojnici ispred nas bili su zbunjeni našim iznenadnim naletom i nisu otvarali vatru što nam je omogućilo da se udaljimo i zaklonimo za drveće. Poslije je neprijatelj otvorio po nama vatru i tom prilikom teže je ranjen Dragutin Arsenić koji je ipak uspio da se izvuče. Ovoga puta poginuo je Milen Rajčević, Marko J. Miljatović i Stojan Krnjaić, dok je desetak pohvatano, među kojima su: Stanko Krnjaić, Djuro Vuković i njegov sin Mikailo, Stojan M. Krnjaić, Nikola Ručnov, Jovan Ručnov, Dušan P. Arsenić i još neki. Od pohvatanih vratio se kući samo Nikola Ručnov.

Ostalo nas je oko 15. Nastali smo se i za nekoliko dana doznali da se u Kozari nalaze partizani i partizanske jedinice. Dogovorili smo se i zajedno otišli u Kozaru /pod rukovodstvom Djurana Arsenića/. Tu smo odmah raspoređeni po jedinicama. Ja sam raspoređen u 1. četu 3. bataljona /komandir je čete bio moj brat Djuro/.